

¿Itàlia, quina Itàlia?

Encara no han assimilat els italians el terratrèmol de les eleccions del 6 i 7 de maig. La premsa i la televisió, sociòlegs, polítics i polítics tornen i tornen cada dia obsessivament sobre el tema: ¿com ha estat possible? Un home tan moderat i de tanta experiència com Indro Montanelli, arriba a considerar el resultat electoral –l'èxit de les *lligues*– com un perill tan greu que, si es repeteix, pot significar "la descomposició del que queda de l'estat". L'amenaça és aquesta: l'estat està en perill. És a dir, Itàlia està en perill.

Quan a Napoleó li van plantejar la possibilitat d'instaurar un regne únic a Itàlia, va dir com a resposta: "Itàlia és només una expressió geogràfica". Era més, certament, però ¿què era?

La unitat italiana, de fet, no va ser el resultat del *Risorgimento*, ni de cap moviment patriòtic progressista i popular: va ser el resultat de l'expansió cap al sud del regne del Piemont, de la projecció de l'únic estat modern que funcionava en tot el territori italià. La resta eren possessions austríaques, petits estats dinàstics, els estats de l'Església, i l'arcaica monarquia borbònica de Nàpols i Sicília. Amb aquestes peces, fa poc més de cent anys, es va fer un estat unificat. A penes feta la unitat, però, un primer ministre hagué de dir: "Ja hem fet Itàlia, ara hem de fer els italians".

Durant un segle, semblava que Itàlia –com a estat unitari– i els italians eren

una cosa indiscutible i feta ja per sempre. Ara s'ha vist que no. Un segle d'exaltació patriòtica oficial, de retòrica nacional, de mitologia unitària, ha estat amagant les profundes fractures que subsistien per sota. Simplificant les coses: la Itàlia del nord i la del sud (des de la història, les actituds i la mentalitat, la relació amb l'estat, el funcionament de la societat i tantes altres coses), ¿són realment el mateix país? Fins ara, aquesta era la doctrina oficial, indiscutible i indiscutida, i la *italianitat* no era posada en dubte per ningú, a banda casos marginals com la Vall d'Aosta o l'Alto Adige, o episodis efímers com el separatisme sicilià de finals dels anys quaranta. Ara, però, pel simple avanç electoral d'unes *lligues* regionalistes del nord, el pànic, l'antiga inseguretat, ha tornat de sobte i amb violència. Un editorial de *l'Espresso* acaba amb aquest paràgraf revelador: "És cert que, fa cent anys, Itàlia ni tan sols existia. Però, a més d'un segle de distància, no voldríem trobar-nos reduïts a repetir que els italians encara estan per fer".

Les explicacions que s'ha donat a l'èxit electoral de les *lligues* –i sobretot a la Lega Lombarda, que amb més del 20% del vot s'ha convertit en la segona força de la regió– són de tots colors i per a tots els gustos: reacció *antipolítica* i antiinstitucional d'una classe mitjana frustrada, xenofòbia, populisme, indignació contra la

ineficàcia burocràtica, cansament davant la corrupció d'un estat esRICTAMENT partidocràtic, insolidaritat dels *rics i treballadors* del nord davant d'un sud que malgasta cada any milions de milions en subvencions inútils, retracció antiideològica cap als interessos particulars i locals. El fenomen *sembla* tan complex que les explicacions són igualment inacabables i complexes.

Però allò que realment fa por és la constatació que Itàlia, com a estat, com a nació unida i solidària, pot deixar de funcionar. Que per a la gent de Ligúria, Piemont, Vèneto i Llombardia, pot començar a ser més important ser vènets o llombards que ser simplement italians. Alguns dels líders més destacats del moviment s'han manifestat no solament federalistes (cosa mai vista ni sentida a Itàlia), no solament antiestat, sinó explícitament antiitalians. I quan la figura màxima de l'onada de les *lligues*, el senador Umberto Bossi, afirma que "combatrem fins a obtenir la llibertat completa de Llombardia", o compara el seu moviment al dels eslovens o els lituans, vol dir que el problema és ben profund. O quan Francesco Speroni, diputat al Parlament Europeu, afirma: "En el moment que els països de l'Est recuperen la llibertat, també nosaltres volem manar a casa nostra: els llombards a Llombardia, els vènets al Vèneto, els lígurs a Ligúria".

